

Delovanje netopirofona med letoma 2015 in 2018

Nika Krivec

SLIKA 9. Logotip Netopirofona.

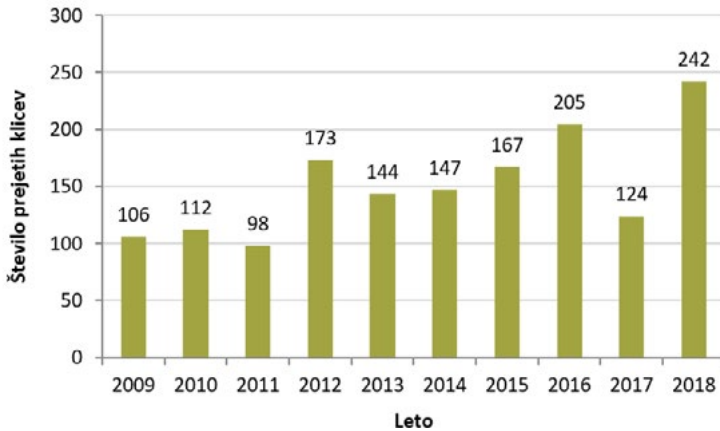
Marsikdo najbrž že ve, da člani društva po telefonu svetujemo ljudem v zvezi z netopirji. Od leta 2015 dalje imamo temu namenjeno posebno telefonsko linijo, na katero lahko pokliče vsakdo, ki potrebuje nasvet v zvezi z netopirji. Nekateri netopirci so klicateljem z različnih koncev Slovenije na svoje osebne številke, objavljene na spletni strani društva, sicer na voljo že približno 15 let; od leta 2015 (z izjemo leta 2017) dalje pa večina tovrstnih aktivnosti poteka v sklopu projektov Netopirji – skrivnostni Ljubljancani, ki jih sofinancira Mestna občina Ljubljana. Z letom 2015 je v okviru prvega projekta tako Netopirofon - kot se svetovalna linija tudi uradno imenuje - dobil svojo lastno številko. Še vedno pa nekateri člani sprejemajo tudi klice na osebne številke.

Razen tega pa ljudem svetujemo tudi preko društvenega elektronskega naslova in preko socialnih omrežij (Facebook). MOL-ovi projekti krijejo osnovne stroške delovanja netopirofona (telefonske kartice, potne stroške, stroške oskrbe netopirjev in mokarje), medtem ko je samo delo – svetovanje po telefonu, intervencije na terenu in oskrba prevzetih netopirjev - prostovoljno.

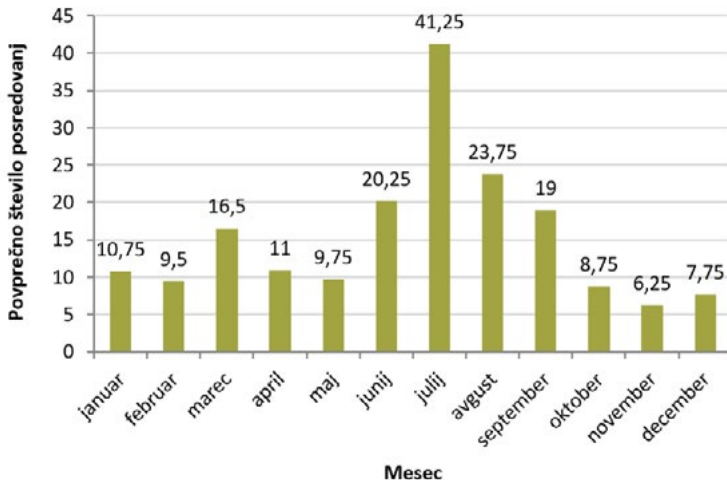
Društvena svetovalna linija je namenjena posameznikom, ki pridejo v stik z netopirjem ali skupino netopirjev in ob tem potrebujejo nasvet, kako naj ravnajo. Zbiranje podatkov torej ni osnovni namen tovrstnega svetovanja, je pa njegova uporabna posledica. V prispevku so predstavljeni podatki, ki smo jih pridobili preko telefonskega svetovanja od začetka leta 2015 do konca leta 2018. Vključeni so tudi podatki, ki smo jih pridobili preko svetovanja na Facebooku in elektronski pošti.

Med letoma 2015 in 2018 smo po telefonu, preko e-maila ali preko Facebook-a svetovali skupno 738-krat, kar znese v povprečju 184-krat na leto. Od vseh posredovanj smo jih skupno 431 (58 %) opravili neposredno preko svetovalne linije Netopirofona (068 650 090). Če izvezemo leto 2017, ko je bilo celokupno vseh posredovanj manj, lahko vidimo, da število klicev v primerjavi s preteklimi leti (Podgorelec 2015a) narašča (Slika 10). Verjetno je to v največji meri posledica vedno boljše računalniške pismenosti prebivalstva in dostopnosti spleta. Je sicer res, da Netopirofon v okviru projektov tudi oglašujemo na socialnih omrežjih in v medijskih prispevkih, vendar pa večina klicateljev kot vir kontakta skozi leta navaja društveno spletno stran. Manjše število klicev v letu 2017 je verjetno posledica manjšega udejstvovanja članov društva na tem področju in ne dejstva, da v tem letu projekta Netopirji – skrivnostni Ljubljancani nismo izvajali. Delež klicev, ki smo jih prejeli neposredno na svetovalno linijo netopirofon v letu 2017 namreč ni nič manjši kot v ostalih obravnavanih letih.

Ljudje so nas v povprečju največkrat klicali poleti, ko imajo netopirji mladiče (tu močno izstopa mesec julij), najmanj pa novembra (Slika 11). Podgorelec (2015a) v pregledu podatkov za obdobje med letoma 2009 in 2014 navaja porast klicev v enakem letnem obdobju, kot je razvidno iz naših podatkov, to je med junijem in septembrom. Septembra so mladiči sicer že popolnoma samostojni, vendar pa tedaj nastopi čas jesenskih selitev in s tem ponoven porast najdb onemoglih živali. Povprečno število klicev nekoliko naraste tudi marca, domnevno zaradi spremenljivih temperatur v tem delu leta, ko se netopirji med otoplitvami zbujaajo iz hibernacije in nato ob naslednji ohladitvi obnemorejo in obležijo.

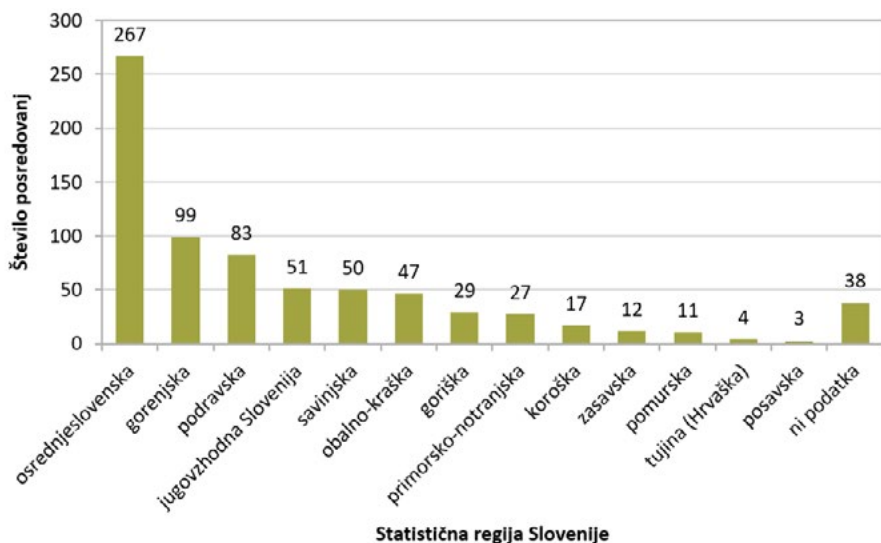
SLIKA 10. Skupno število klicev na leto v letih med letoma 2009 in 2018. Podatki za obdobje med letoma 2009 in 2015 so povzeti po Podgorelec (2015a).

SLIKA 11. Povprečno mesečno število posredovanj med letoma 2015 in 2018.

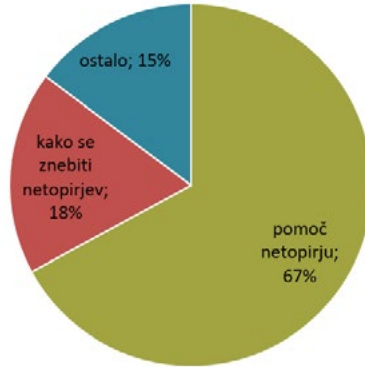
Kot sem že omenila, večina ljudi najde naš kontakt na spletu, v vsaj dobrih 75 % primerov, verjetno pa je ta odstotek še višji, saj podatka nismo vedno zabeležili. V nekaterih primerih gre za osebno poznanstvo ali pa se klicatelji seznanijo s to možnostjo na katerem izmed projektnih dogodkov oziroma si o nas preberejo v katerem izmed medijskih prispevkov.

Netopirofon oglašujemo kot ljubljanski mestni telefon, saj gre za ljubljanski projekt. Seveda pa v praksi sprejmemo klice z vseh koncev Slovenije in klicatelje, po potrebi kadar je to seveda mogoče, preusmerimo k članici ali članu, ki živi bližje njihovem kraju. Večino klicev in sporočil smo prejeli iz osrednjeslovenske statistične regije (skupno 36 %), od tega smo skupno 214 posredovanj (29 %) zabeležili na območju Mestne občine Ljubljana. Osrednjeslovenski po pogostosti poizvedovanj sledijo gorenjska (13 %), podravska (11 %), jugozahodnoslovenska (7 %), savinjska (7 %), obalno-kraška (6 %), goriška (4 %), primorsko-notranjska (4 %), koroška (2 %), zasavska (2 %), pomurska (1 %) in posavska regija (< 1 %) (Slika 12). Nekaj klicev (skupno 4) smo prejeli tudi iz tujine, v vseh primerih pa je šlo za slovenske državljane, ki so klicali s Hrvaške; v treh primerih da bi pomagali onemoglemu netopirju, v enem primeru pa so iskali informacije o postavljanju netopirnic.

SLIKA 12. Skupno število posredovanj med letoma 2015 in 2018 po statističnih regijah.

Klici ljudi in odzivi članov društva so si med seboj različni glede na situacijo. V grobem lahko večino poizvedovanj (skupno pribl. 85 % primerov) po namenu združimo v dve večji kategoriji: (1) pomoč onemoglemu odraslemu netopirju ali netopirskemu mladiču (67 %) in (2) odstranitev netopirske skupine iz predela stavbe, ker so tam moteči (18 %) (Slika 13).

SLIKA 13. Razporeditev klicev po najpogostejšem namenu – povprečje med letoma 2015 in 2018; N = 738.

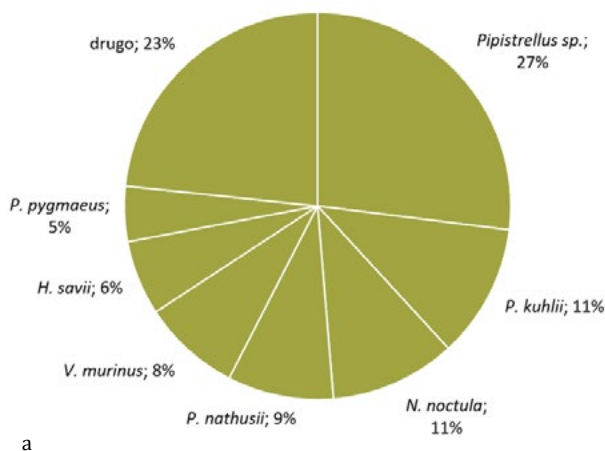
Kadar gre za prvo skupino klicev, torej za onemoglega netopirja, se prostovoljec glede na znane podatke in morebitno posredovano fotografijo odloči, ali je potrebna intervencija na terenu in/ali prevzem netopirja v oskrbo ali pa lahko klicatelj s pomočjo naših nasvetov situacijo reši sam. V nekaterih primerih, na primer kadar presodimo, da gre za hujše, neozdravljive poškodbe ali pa ni na voljo nikogar, ki bi bil netopirja pripravljen prevzeti – klicatelje preusmerimo tudi na Zatočišče za živali prosto živečih vrst. Na teren smo se v primeru klica z namenom pomagati netopirju ali netopirjem odpravili skupno 200-krat (v povprečju 50-krat letno), 163-krat (v povprečju 41-krat letno) pa je bil netopir ali netopirji prevzet/-i v oskrbo člana društva. Uspešen izpust je sledil v slabih 40 % primerov (skupno 79-krat). V nekaterih primerih so netopirje uspešno izpustili kar sami najditelji, vendar pa teh podatkov ne vključujem, saj nam za mnoge primere naknadne informacije manjkajo.

V 134 primerih so nas ljudje klicali, ker jih je zanimalo, kako se netopirjev znebiti. Ljudi netopirji zmotijo zaradi gvana, ki se jim kopiči na neželenem mestu, zaradi strahu pred boleznimi, občasno pa so zanje preglasni. Pogosto se tudi zgodi, da klicatelji mislijo, da smo neke vrste odvozna služba, ki s kombijem pride na lokacijo, polovi netopirje in jih odpelje drugam. Takšni klici, čeprav pogosto naporni, saj so klicatelji v nekaterih primerih lahko precej nastrojeni proti netopirjem, so velikokrat dobra priložnost za poskuse izobraževanja in približevanja netopirjev in njihove biologije ljudem – žal ne vedno uspešno. Ljudi, ki nikakor niso pripravljeni sprejeti netopirjev pod svojo streho - in po možnosti tudi zagrozijo s pobjem - usmerjamo na Zavod RS za varstvo narave, ki je pristojna inštitucija za podajanje mnenj v primerih, ko je poseg v dobrobit netopirjev ali v njihova zatočišča zaradi vsakovrstnih človeških dejavnosti neizogiben.

Po drugi strani pa beležimo tudi klice ljudi, ki potrebujejo nasvet, kako postopati ob posegu na stavbi (obnova, rušenje itd.), da netopirjem ne bi škodovali (3 % primerov). Med ostalimi razlogi za klice so še splošne informacije o netopirjih (4 %), informacije glede izdelave in postavljanja netopirnic (2 %), podatki o najdbah (1 %), poizvedovanje, kaj storiti s kadavrom (1 %), in druga posamična poizvedovanja (3 %).

Zgodbe z netopirofona so, kot vidimo, med seboj zelo različne. Razveseljujejo dejstvo, da gre večinoma za bolj ali manj pozitivno naravnane klicatelje, ki so tudi sami pripravljene pomagati živalim v stiski, vendar pa smo žal zabeležili tudi nesrečnejše primere. Med drugim sta se v obdobju med letoma 2015 in 2018 zgodila dva poboja, za katera smo izvedeli ravno preko klica na Netopirofon in na katera se je društvo tudi uradno odzvalo. Zelo se mi je denimo v spomin vtisnila tudi zgodba o paranoični družini, ki je dala drobno netopirko, ki so jo našli na cesti in ki so jo nato prevzeli v oskrbo njihovi sosedje, iz strahu pred okužbo testirali za steklino. Tako so se odločili kljub dejstvu, da so bili z netopirko v minimalnem fizičnem stiku, da ni prišlo do ugriza ali druge poškodbe ter kljub dolgemu telefonskemu pogovoru, v katerem sem jih poskusila pomiriti. Netopirka je – verjetno zaradi povzročene stresa in pred tem slabe oskrbe pri najditeljih - na koncu dobila drisko in skoraj poginila, vendar k sreči preživela v oskrbi naše članice, ki so jo v zvezi s tem kontaktirali z veterinarske fakultete. Zabavne (običajno bolj nam kot klicateljem) prigode so pogosto povezane z jesenskim rojenjem netopirjev, ko lahko tudi po več deset osebkov iste vrste naenkrat zasede en (bivalni) prostor. Včasih pa je že tudi en sam mali netopir v prostoru ali na terasi dovolj, da pri klicatelju vzbudi hudo paniko. Najdbe netopirjev so pogosto tudi posledica napadov domače mačke, na kar pa redno opozarjamo tudi na naših izobraževalnih aktivnostih in v medijskih prispevkih.

V 304-ih primerih smo uspeli določiti tudi vrsto ali vsaj ožjo taksonomsko skupino, bodisi s terenskim posredovanjem, bodisi s pomočjo fotografije. Seveda je pri prvem načinu določitev do vrste lažja, pri drugem načinu pa smo pogosteje določili zgolj eno izmed višjih taksonomskih skupin. Pričakovano smo zaznali največ vrst, ki so pogostejše v bližini ali v človeških bivališčih. Vsi podatki so zbrani v Tabeli 1, najpogosteje določeni taksoni (vsaj 5 % vseh določitev) pa so prikazani na Sliki 14.

SLIKA 14. a) Najpogosteje določeni taksoni 2015 - 2018 (vsaj 5 % vseh določitev); N = 304, b) pri posredovanju pogosto zabeležena vrsta netopirja - navadni mračnik (*Nyctalus noctula*).

TABELA 1. Vsi določeni taksoni netopirjev med posredovanji med letoma 2015 in 2018; N = 304.

VRSTA OZ. TAKSON NETOPIRJEV	SKUPNO ŠTEVILO NAJDB	% NAJDB
ROD <i>Pipistrellus</i> (<i>Pipistrellus</i> sp.)	82	27
BELOROBI NETOPIR (<i>Pipistrellus kuhlii</i>)	34	11
NAVADNI MRAČNIK (<i>Nyctalus noctula</i>)	32	11
NATHUSIJEV NETOPIR (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	27	9
DVOBARVNI NETOPIR (<i>Vespertilio murinus</i>)	25	8
SAVIJEV NETOPIR (<i>Hypsugo savii</i>)	19	6
DROBNI NETOPIR (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	14	5
MALI PODKOVNJAK (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	10	3
MAJHEN NETOPIR RODU <i>Myotis</i> (<i>mali Myotis</i>)	9	3
VEJICATI NETOPIR (<i>Myotis emarginatus</i>)	9	3
BRKATI NETOPIR (<i>Myotis mystacinus</i> s. s.)	7	2
ROD <i>Myotis</i> (<i>Myotis</i> sp.)	6	2
VELIKOUHI NETOPIR (<i>Myotis bechsteini</i>)	4	1
GOZDNI MRAČNIK (<i>Nyctalus leisleri</i>)	4	1
NAVADNI NETOPIR (<i>Myotis myotis</i>)	4	1
POZNI NETOPIR (<i>Eptesicus serotinus</i>)	3	1
MALI NETOPIR (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	3	1
USNJEBRADI UHATI NETOPIR (<i>Plecotus macrobullaris</i>)	3	1
ROD <i>Plecotus</i> (<i>Plecotus</i> sp.)	3	1
SKUPINA BRKATIH NETOPIRJEV (<i>Myotis mystacinus</i> s. lat.)	2	<1
OBVODNI NETOPIR (<i>Myotis daubentonii</i>)	2	<1
RJAVI UHATI NETOPIR (<i>Plecotus auritus</i>)	1	<1
BRKATI/OBVODNI NETOPIR (<i>Myotis mystacinus/daubentonii</i>)	1	<1

Tovrstni podatki lahko pomembno prispevajo k znanju o razširjenosti posamezne vrste. Primer je najdba velikouhega netopirja septembra 2015 na lepljivi pasti za žuželke v vinogradu v Slovenskih goricah, saj gre za neznačilno najdišče in komaj drugi podatek za to vrsto v SV Sloveniji (Kotnik 2016). Zanimivo je, da so bili kar trije od štirih zabeleženih velikouhah netopirjev najdeni na muholovcih, kar pa niso edina pričevanja o takšnih dogodkih v Sloveniji. To je najbrž povezano z njihovim načinom prehranjevanja, pri katerem plen pobirajo z listja (Presetnik in sod. 2018). Preko netopirofona smo na primer dobili tudi nov podatek o pojavljanju usnjebradega uhatega netopirja v središču Ljubljane (Gojznikar in sod. 2015). Pomembno ostaja tudi beleženje naključnih najdb redkih vrst – tak primer je Nathusijev netopir, za katerega

je prav Netopirofon najpomembnejši vir podatkov v Sloveniji (2015b). Podatki pa so pomembni tudi zato, ker ponudijo informacijo o netopirskih zatočiščih v zasebnih objektih, v katere sicer nimamo vpogleda.

Če povzamemo, gre pri netopirofonu za z različnih vidikov dragocene podatke, zato bo zelo dobrodošlo vestno (ali morda celo še vestnejše) beleženje tudi v prihodnje. Za konec torej še poziv - ker Netopirofon tudi v prihodnje ostaja v domeni prostovoljstva in ker si želimo, da bi še naprej kljub vsem našim drugim obveznostim nemoteno deloval, vabimo vse, ki bi jih zanimala pomoč pri svetovanju, da se nam oglasite na elektronski naslov netopirji@sdpvn-drustvo.si.

SLIKA 15. Mlad usnjebradi uhati netopir (*Plecotus macbullaris*) na začasni oskrbi (foto: Simon Zidar).

Med letoma 2015 in 2018 smo netopirjem pomagali in pridno beležili podatke člani SDPVN: Živa Bombek, Teo Delić, Ana Fortič, Jan Gojznikar, Rožle Kaučič, Irena Kodele Krašna, Tea Knapič, Nastja Kosor, Jasmina Kotnik, Jaka Kregar, Nika Krivec, Sava Osole, Eva Pavlovič, Alenka Petrinjak, Monika Podgorelec, Primož Presetnik, Maja Zagmajster, Simon Zidar in Silvia Žele.

Prispevek je nastal v sklopu projekta Netopirji – skrivnostni Ljubljčanji 4, ki ga v letu 2019 sofinancira Mestna občina Ljubljana.

VIRI

- Gojznikar J., Krivec N., Zidar S. 2015. Projekt Netopirji – skrivnostni Ljubljčanji, Končno poročilo, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev, Ljubljana
- Kosor, N., Gojznikar J., Knapič T., Krivec N., Pavlovič E., Zidar S. 2018. Projekt Netopirji – skrivnostni Ljubljčanji 3, Končno poročilo, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev, Ljubljana
- Kotnik J. 2016. New record of Bechstein's bat *Myotis bechsteinii* (Kuhl, 1817) in NE Slovenia. *Natura Sloveniae* 18(1): 29-30.
- Petrinjak A., Likožar L. 2009. Halo, halo, tu netopir, potrebujem pomoč. Glej, netopir! 6(1): 41-43.
- Podgorelec M. 2015a. Netopirski SOS ali netopirofon – sedem let uspešnega delovanja. *Trdoživ – bilten slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave* 4(2): 5-7.
- Podgorelec M. 2015b. Nathusijev netopir *Pipistrellus nathusii* – NETOPIR LETA 2015 – v Sloveniji. Glej, netopir! 12(1): 36-38.
- Presetnik P., Kirbiš N., Mlakar Medved M. 2018. *Myotis bechsteinii* glued on flypapers, 17. 6. 2018, Grajena (Ptuj), 7. 9. 2018, Grabrovec (Metlika), 28. 9. 2018, Podkraj (Velike Lašče), Slovenia. *Hypsugo - Glasnik za istraživanje šišmiša Balkana* 3(2): 28-30.
- Zidar S., Krivec N. 2016. Projekt Netopirji – skrivnostni Ljubljčanji 2, Končno poročilo, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev, Ljubljana